

SOLT KATALIN^{1, 2}

Barabási Albert-László: A képlet. A siker egyetemes törvényei³

Ritkán fordul elő, hogy egy tudományos témával foglalkozó könyv a bestsellerlistákon az első tíz között szerepeljen – Barabási Albert-László könyve 2018-ban nemcsak Magyarországon került a legnépszerűbb könyvek közé, hanem az Amazon népszerűségi listáján is előkelő helyen szerepelt. Ezen azonban nem is szabad nagyon meglepőd-nünk, egyrészt ismerve a szerző korábbi könyveinek népszerűségét, másrészt a könyv elolvasása után igazolva látjuk a „képlet” helyességét, vagyis a siker törvényeiből talán előrejelezhető volt ennek a könyvnek is a sikere. Barabási előző két könyve, a *Behálózva* (2003) és a *Villanások* (2010) hasonlóan előkelő helyen szerepeltek az eladási listákon. Milyen könyvről (könyvekről) van szó? Tudományos értekezések a bestsellerlistákon? Nos, ezek a könyvek nem klasszikus tudományos művek – nyelvezetük, szerkesztésük, felépítésük nem hasonlítható a tudományos eredményeket közzé tevő, a tudományos munkák stílusában és a szakirodalomtól elvárt formában megírtakhoz. Akkor hogyan kerül ez a könyv egy tudományos folyóirat könyvismertető rovatába? Mert közérthető, népszerűsítő formában ismerteti a szerző által vezetett kutatócsoport (Komplex Háló-zati Kutatóközpont, Northeastern Egyetem, Boston) utóbbi 5-6 évben elért tudomá-nyos eredményeit a címben jelzett témáról. A kutatók a matematika eszközeivel írják le a siker törvényeit, óriási adatbázisok elemzése alapján alkotják meg azokat az algorit-musokat, amelyek segítségével például meg tudják mondani, ki fogja kapni az idei év-ben a fizikai vagy kémiai Nobel-díjat. Vagyis olyan kvantitatív eszközöket használnak, mint a jelen *Prosperitas* szám szerzői – csak kisebb adatbázisokra és kisebb jelentősé- gű összefüggésekre. Vagyis a téma és a könyvben megismert tudományos eredmények nagyon is idekívánkoznak! A könyv viszont egészen más, mint amit a komoly matema- tikai elemzések bemutatásakor várhatnánk – csupán egyetlen képlet szerepel benne, de azt egy középiskolás is minden gond nélkül megértheti!

A stílus és a hangvétel érzékeltetésére a saját érzéseimet osztom meg az olvasókkal: ezt a kötetet olvasni olyan, mintha Barabási meglátogatott volna a lakásomon, leült

1 Professzor emerita, BGE; e-mail: solt.katalin@uni-bge.hu.

2 DOI: http://dx.doi.org/10.31570/Prosp_2018_02_8

3 Libri Kiadó, 2018. ISBN 978-963-433-191-9.

volna a nappaliban az egyik fotelbe, kevergette volna a kapucsínóját, majszolgatta volna a teasüteményt, és közben lazán, kedvesen elmesélte volna nekem (illetve a többi vendégnek), miről is szólt a *Siker* csoport kutatása, milyen adatokat vizsgáltak, milyen érdekességeket találtak, és milyen eredményekre jutottak. Közben néhány érdekes történettel fűszerezi a komoly mondanót, helyenként elkalandozik, de azért nem felejt el befejezni sem a megkezdett gondolatmenetet.⁴ Miközben a kutatások eredményeit közzé tevő tudományos publikációk többnyire nagyon is kemény matematikai ismereteket követelnek meg az olvasóktól – példaként érdemes belenézni a korábban említett Nobel-díj-elemzésről készült közleményükbe (Shen–Barabási 2014).

Miért ír egy olyan tudós ismeretterjesztő jellegű könyvet az eredményeiről, akinek van olyan cikke is, amelyre húszezren hivatkoztak? (lásd <https://scholar.google.hu/citations?user=vsj2sIIAAAAJ&hl=hu>). A szerző nem beszél nekünk erről, vagy legalább is nem találtam erre vonatkozó utalásokat. De motivációi számomra egyértelműek a könyv tartalma, a saját pályafutásáról és céljairól írtak alapján: minél szélesebb körben szerette volna megismertetni eredményeit, és nem csak azzal a tudományos közeggel (amely önmagában is elég széles, ahogyan azt a hivatkozások számából láthatjuk), amelyik a szakmai periodikákat olvassa. Barabási közönségsikerre is vágyik, mert felfedezte, hogy a siker nem csak a teljesítményen múlik, hanem az elismertségen, a közösség elismerésén, az eredmény láthatóságán. (Érdemes megnézni az Amazon.com oldalán, hány könyvbemutatót szerveztek/szerveznek a kötet népszerűsítésére, ahol Barabási természetesen mindig megjelenik!) Az olvasó számára is egyértelmű, hogy Albert Einstein népszerűségének története Barabási számára milyen fontos lehet, hiszen részletesen bemutatja és kiemeli a példát (lásd 2018: 229–237). És a másik végleten annak a tudósnek a története is megrázó számára, aki nem kapta meg a Nobel-díjat (lásd 2018: 187–210), mert erre is gyakran visszatér. És végezetül, Barabási alkalmas is egy ilyen feladat megoldására: szórakoztató stílusban, olvasmányosan, szellemesen ír, magával ragadja az olvasót. Kevesen tudunk szakmai eredményeinkről ilyen közérthetően beszámolni, pedig ez is hozzátartozik egy professzionális tudóssal szembeni követelményekhez.⁵

A könyv nem fárasztja az olvasót egy olyan irodalomjegyzékkel, amelyben tételeken felsorolja a *Siker*-kutatás eredményeit tartalmazó minden tételt, hanem témánként,

4 Aki szeretné megérezni ezt a hangulatot, nézze meg ezeket a felvételeket (ugyan nem az én nappalimban készültek, de megérthetik belőle, mire is gondolok) <https://www.youtube.com/watch?v=e3wStJgTpRY> vagy <https://www.youtube.com/watch?v=ubTd0eEdPZE>.

5 Meghatározó élményem ezzel kapcsolatban Kertész János előadása a BGF 2015. évi tudomány napi konferenciáján, aki hasonló eleganciával beszélt rendkívül bonyolult elméletekről a hallgatóságnak. (Talán nem véletlen, hogy Kertész professzor mentora volt Barabásinak.)

az említés helyéhez kapcsolva könyvvégi jegyzetekben említ meg egy-egy ilyen fontos írást. Aki tehát alkalmazni szeretné a kutatók által feltárt algoritmusokat, az megtalálja a tudományos eredményeket tartalmazó forrásokat, és ha rendelkezésére áll a big data, illetve van elegendő erőforrása, bármelyik törvényt, képletet kipróbálhatja.

Egy hagyományos recenzióban illik felsorolni az ismertetésre kerülő mű fő részeit. Nos, a könyv azon öt törvény szerint tagolódik, melyeket a siker jellemzésére a kutatók felállítottak, ezen fő részekben belül pedig az egyes fejezetek a törvény felismeréséhez vezető gondolatmenetet és a hozzá megvizsgált jelenségeket tartalmazzák. A fejezet-címek azonban már aligha mondanak sokat a tartalomról (például a III. törvényt leíró egyik fejezet címe: *Robbantós cicák és zoknibábok*), ezért ezektől el is tekintenék. A teljesség érdekében azonban az öt törvényt felsorolom, hogy mindenkinek legyen egy gyűjteménye róla:

- I. A teljesítmény vonzza a sikert. De ha a teljesítmény nem mérhető, a sikert a hálózatok határozzák meg.
- II. A teljesítmény korlátos, a siker korlátlan.
- III. *alkalmasság* \times *korábbi siker* = *jövőbeni siker*.
- IV. Míg a csapat sikere a sokféleségben és az egyensúlyban rejlik, a babérokat mindig egyvalaki aratja le.
- V. Ha kitartunk, a siker bármikor beüthet.

Felhívom a tisztelt oktató és kutató olvasók figyelmét, hogy a sok-sok esettanulmány között találunk az oktatásra, ezen belül a felsőoktatásra, és természetesen a tudományos kutatásra vonatkozó eseteket, példákat. Így például megtudhatjuk, miért nem érdemes sok erőfeszítést fordítani egy középiskola vagy egyetem kiválasztására a továbbtanuláshoz. (A megoldást keressék meg a könyvben!)

Barabási többször is hangsúlyozza, hogy könyve nem sikertanácsadó kézikönyv, nem lehet megtanulni belőle, hogyan legyünk sikeresek. Pedig nagyon is ilyen! Bárki, aki végigolvassa a könyvet, elgondolkodik rajta: vajon neki mekkora a Q-faktora,⁶ milyenek a hálózati kapcsolatai, van-e esélye – ha nem is sztárrá válni, de legalább kiemelkedni az átlagból.

Kellemes olvasást kívánok!

6 Barabási Q-faktronak nevezi az egyén képességeit (kreativitás, megvalósítási képesség, kitartás együtt).

Irodalomjegyzék

Shen, H. W. – Barabási, A.-L. (2014): Collective credit allocation in science. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(34), 12325–12330.

<https://www.pnas.org/content/pnas/early/2014/08/06/1401992111.full.pdf>

<https://doi.org/10.1073/pnas.1401992111>

Barabási A.-L. (2003): *Behálózva. A hálózatok új tudománya*. Budapest: Magyar Könyvklub.

Barabási A.-L. (2010): *Villanások: a jövő kiszámítható*. Budapest: Nyitott Könyvműhely.

Barabási A.-L. (2018): *A képlet. A siker egyetemes törvényei*. Libri Kiadó.